

Internet julkisena toimintatilana

OSALLISTUVAA VERKON KÄYTTÖÄ
PAIKALLISESSA YMPÄRISTÖKIISTASSA

1990-luvun puolivälissä tehtyjen kaavoitusratkaisujen myötä Tampereella syntyi kiista moottoriajoneuvosillan rakentamisesta Tammerkosken yläjuoksulle. Tammerkosken ylittävän Koskenniskan ajoneuvosillan suunnitteluprosessi herätti runsaasti julkista keskustelua vuosituhannen vaihteen molemmin puolin. Toimijoiden erilaiset näkemykset aiheuttivat paikallisen ympäristökiistan, joka saavutti hetkittäin myös laajempaa julkisuutta Suomessa.

Tässä artikkelissa tarkastelen Koskenniskan siltatapausta keskittyen kunta-laisten informaatio- ja kommunikaatio-tekniikan käyttöön osallistumisessa. Ymmärrän osallistumisen tässä yhteydessä laajasti, ja tarkoitan osallistumisella kaikkea kaupunkilaisten toimintaa, jolla pyrittiin vaikuttamaan suunnitteluprosessin päätöksentekoon. Tästä näkökulmasta keskeiseksi kysymykseksi nousee erilaisten osallistumistapojen ja -välineiden analysointi sellaisina kuin ne suunnitteluprosessin kuluessa esiintyivät. Yritän löytää vastauksia seuraaviin kysymyksiin: *miten ja miksi Internetiä käytettiin osallistumisen tukena Koskenniskan sillan tapauksessa ja mitä siitä seurasi?* Näiden kysymysten tarkastelusta siirryn lopuksi pohtimaan millaiseksi julkiseksi toimintatilaksi Internet muodostui Koskenniskan sillan suunnitteluprosessissa. Keskityn tarkastelussa vuosiin 1998–2001, jolloin julkinen keskustelu oli kiivainta.

Artikkeli pohjautuu pro gradu -tutkielmaani (2002), jossa aineistona olivat 14 Koskenniskan sillan suunnitteluprosessissa mukana olleen toimijan teemahaastattelut. Keräsin haastateltavat niin sanotulla lumipallometodilla, eli haastateltavat saivat itse nimetä henkilöitä, jotka olivat olleet keskeisiä ja aktiivisesti mukana Koskenniskan tapauksessa. Näin pyrin saamaan riittävän kattavan otoksen eri toimijoista ja toimijaryhmistä. Haastateltaviksi valikoitui viisi kaupunginvaltuutettua, joista kaksi oli myös teknisen lautakunnan jäseniä, yksi viranhaltija, neljä aktiivista kaupunkilaista, kolme Paikallisuus verkkomediassa -tutkimushankeen

Artikkelissa tarkastellaan osallistuvaa informaatio- ja kommunikaatio-tekniikan käyttöä paikallisessa ympäristökiistassa. Aihetta lähestytään Tampereella Koskenniskan ajoneuvosillasta syntyneen julkisen keskustelun kautta. Tutkimusaineistona käytetään Koskenniskan siltaprosessin keskeisten toimijoiden haastatteluja, joilla kartoitettiin, miten ja miksi Internetiä käytettiin osallistumisen tukena. Artikkelin teoreettinen näkökulma kietoutuu osallistumisen, tilan ja julkisuuden käsitteiden ympärille, jotka auttavat ymmärtämään erilaisia kaupunkisuunnittelun osallistumisen muotoja julkisina toimintatiloina.

Artikkelissa esitellään ja eritellään Koskenniskan siltaprosessin aikana käytettyjä verkko-osallistumisen muotoja, joita olivat informaatiota prosessista tallentaneet nettisivut, keskustelufoorumit, viranhaltijoille ja luottamushenkilöille tehdyt kyselyt sekä havainnekuvat ja -piirroset sillasta. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Internet on julkisena toimintatilana noussut haastamaan valtamediaa ja muita perinteisiä julkisen toiminnan tiloja, mikä auttaa löytämään avaimia suljetun suomalaisen kunnallishallinnon avaamiseen.

(ks. Heinonen ym. 2000) tutkijaa ja yksi median edustaja. Haastatteluja tukevana empiirisenä aineistona käytin kahden Internetin keskustelufoorumien – Polemiikki.netin¹ ja Mansefoorumin² – Koskenniskaa käsitteleviä viestejä, sekä Mansefoorumin Koskenniskaa käsitteleviä Internet-sivuja. Näiden lisäksi prosessin kehityskulun jäljittämässä hyödynsin sanomalehtiartikkeleita ja kaupunginvaltuuston ja -hallituksen pöytäkirjoja.

Taustalla osallistuminen ja informaatioteknologian kehittyminen

Koskenniskan ajoneuvosillan suunnittelu ja siitä käyty julkinen keskustelu sijoittui ajallisesti kahden merkittävän muutosprosessin keskelle. Ensiksi, kansalaisten osallistuminen päätöksentekoon oli noussut keskeiseksi kunnallispolitiikan kysymykseksi. Toiseksi, uudesta informaatio- ja kommunikaatioteknologiasta oli tullut yhä rakenteellisempi osa yhteiskuntaamme.

Osallistuvat käytännöt ovat saaneet huomiota sekä hallinnossa että kansalaisten keskuudessa. Legitimiteettikriisi on johtanut kansalaisia kritisoimaan nykyisiä demokratian käytäntöjä ja hallinto taas haluaisi löytää sellaisia piirteitä, jotka sitoisivat kansalaisia poliittiseen systeemiin (Rättilä 2001). Vuosituhannen vaihteessa tuli voimaan uusi maankäyttö- ja rakennuslaki, jonka myötä osallistumisen lainvoimainen asema vielä periaatteessa vahvistui.

Viimeaikaiset innovaatiot informaatio- ja kommunikaatioteknologiasta ovat tuoneet lupauksia uusista mahdollisuuksista vahvistaa demokratiaa ja kansalaisosallistumista (ks. esim. Budge 1993; 1996; Hewlett 2000; Savolainen ja Anttiroiko 1999). Tietoverkkojen on nähty luovan uusia mahdollisuuksia konkreettiselle julkiselle keskustelulle (Budge 1996, 33). Verkottuneiden tietokoneiden välityksellä kommunikointi ja vastavuoroinen keskustelu on mahdollista, vaikka toimijat eivät voiskaan tavata toisiaan fyysisesti (Budge 1993, 137). Tietoverkkoja onkin pidetty mahdollisuutena päättäjien ja kansalaisten välisen julkisen keskustelun muodostumiselle (van Dijk 1999, 91). Kansalaisten osallistuminen ja informaatioteknologia nivoutuvat toisiinsa vahvasti juuri julkisen keskustelun ja julkisuuden näkökulmasta.

Osallistumista ja julkisuutta on tutkittu paljon Jürgen Habermasin käsitteistön kautta. Habermasin (1989) mukaan kansalaiset ovat julkisuudessa, kun he pakottamatta käsittelevät asioita, jotka ovat yleisen mielenkiinnon kohteita. Julkisuuden muodostumisen keskeinen edellytys on siis eri toimijoiden pääsy julkiseen keskusteluun. Nytemmin on puhuttu esimerkiksi julkisuuden demokratiasta, jossa keskeistä on eri toimijoiden kamppailu mediajulkisuudesta (della Porta 2000, 240–243). Kamppailun ongelmaksi muodostuu helposti julkisuuden epätasa-arvoisuus. Yhteiskunnalliset valtasuhteet ovat aina erottamattomasti mukana julkisessa keskustelussa. Myös neutraalilta vaikuttava keskustelu saattaa suosia joitain toimijoita (Heikkilä & Kunelius 2000, 96).

Viestinnän tutkimuksessa on erityisesti kritisoitu valtamediaa, koska siinä julkinen keskustelu on usein kehystetty siten, että osa toimijoista ei pääse julkisuuteen. Lisäksi valtamediassa toimijoille on varattu tietyt roolit, jotka sitovat toimijoita julkisuudessa. (Ridell 2005, 29,46; ks. myös Harju 2005). Kansalaisille jää helposti kyselijän ja ihmettelijän rooli, eikä heiltä odoteta vastauksia yhteiskunnallisiin kysymyksiin (Pietilä 1999, 6). Median esityksiä voidaan pitää tietynlaisina vallankäytön muotoina, jotka ovat määrittelemässä julkisia toimintatiloja (Ridell 2005, 29). Tässä yhteydessä on hyödyllistä tehdä ero mediajulkisuuden ja julkisuuden

käsitteiden välille. Julkiset toimintatilat eivät rajaudu pelkästään median piiriin, vaikka mediajulkisuus monesti on vaikuttamassa eri toimintatiloihin ja usein myös tuottaa niitä. Esimerkiksi kaupunkisuunnittelussa on kuulemistilaisuuksia, jotka voidaan nähdä julkisina toimintatiloina, mutta kuulemistilaisuudet eivät ole suoraan kytköksissä mediajulkisuuteen. Toimintatilat vaikuttavat toimijoiden mahdollisuuksiin ja muovaavat politiikan "pelitilaa", jonka tarkastelussa on ymmärrettävä konkreettinen toimintakonteksti: paikan historia, joka on muovannut paikalliset sosiaaliset rakenteet ja vuorovaikutuksen tavat (Laine & Peltonen 2003, 38; ks. myös Ilmonen 1998).

Suomessa hallinto on ollut kunnallisella tasolla perinteisesti suhteellisen suljettua. Kunnallinen hallinto on toiminut konsensushakuisesti siten, että eri poliittiset puolueet ovat pyrkineet kohti yhteistä päämäärää. Tavoitteena on yleisesti ollut tuotannon kasvu ja teollisuuden kilpailukyky. Suurimpien puolueiden yhteistyösuhteet ovat kasvaneet paikallisesti lujiksi huolimatta ylemmän tason politiikasta. Lisäksi paikallinen hallinto on Suomessa virkavaltaista. Kunnallinen hallinto vastaa lukemattomista julkisista palveluista ja tämän myötä hallinto on muotoutunut byrokraattiseksi ja sektoroituneeksi. Tampereella tämänkaltaisen paikallinen hallintokulttuuri on ollut erityisen selvää, kuten Laineen ja Peltosen (2003) tutkimuksesta käy ilmi. Tutkijat kuitenkin tulevat päätelmään, että poliittinen kulttuuri Tampereella on muuttunut tai muuttumassa lähiaikoina. Perinteinen suljettu hallintatapa on haurastunut ja hallinto on avautumassa. Syynä on ihmisten arvojen muuttuminen ja muutokset yhteiskunnassa yleisemmin. Paikallisen hallintatavan murrosta ovat edesauttaneet 1950-luvulta lähtien paikalliset ympäristökiistat.

Tapaus Koskenniska

Koskenniskalla ja sitä ympärivällä alueella on erityinen asema Tampereen kaupungin historiassa. Alue muodosti kaupungin teollisen ytimen, Tammerkosken itäpuolella Tampellan yritys toimi kangas- ja terästeollisuuden parissa ja länsipuolella Finlaysonin valmisti puuvillatuotteita. Kuten yleisesti on tiedossa, molemmilla yrityksillä on ollut suuri merkitys suomalaisen teollisuuden – ja erityisesti Tampereen kaupungin – kehittymiselle. 1980-luvulla tehtaat sulki ovensa ja teollinen toiminta alueella päättyi. Näin alueen kaavoittaminen uusia käyttötarkoituksia varten tuli ajankohtaiseksi. Kaavoitusprosessi oli monivaiheinen, ja siinä tehdyillä päätöksillä ja ratkaisuilla oli merkitystä myöhemmin käytyyn Koskenniskan kiistaan. Ei ole tarkoituksenmukaista avata kaavoitusprosessin kaikkia vaiheita (ks. Laine & Peltonen 2003; Laine 2005 painossa) tässä artikkelissa muuten kuin mainitsemalla, että jo prosessin alkuvaiheessa Finlaysonin alueen osayleiskaavaan tehtiin siltavaraus Koskenniskan kohdalle siten, että silta rakennettaisiin tarpeen vaatiessa johtamaan Finlaysonin alueen liikenne keskustan ohikulkutielle.

Kaavoitusprosessi päättyi 1995, mutta kysymys Koskenniskan sillasta nousi julkiseen keskusteluun laajamittaisemmin vasta vuonna 1998. Viiveelle on ymmärrettävä selitys: ihmiset olivat enimmäkseen tyytyväisiä Finlaysonin ja Tampellan alueiden uusiin maankäyttösuunnitelmiin, joissa teollisuusalueiden vanhat ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset olivat suurelta osin suojeltu. Tämän lisäksi Koskenniskan silta oli suunnitelmissa ainoastaan varauksena, joten siltaa myöhemmin vastustaneet eivät nähneet asiaa ajankohtaiseksi tuolloin. Silta "liivahti" asemakaavaan, kuten eräs haastattelemani ajoneuvosilta vastustaneista kuntalaisista mainitsi:

Niin siinä epähuomiossa tavallaan, että se kansalaisliike sai kaadettua sellaisen mielettömän Tamhattan-kaavan, oli suunniteltu 40-kerroksisia kerrostaloja, sillai oikee hirvitys, niin siinä samalla tavallaan pääsi, että se oli vienyt niin täysin sen liikkeen voimavarat sen kaavan kaataminen, että se silta niin kuin livahti siihen. (kuntalainen)

Vuonna 1998 kunnan toimielimet alkoivat käsitellä silta-asiaa, ja tämä nosti asian julkisuuteen. Alkoi muodostua aktiivisten kuntalaisten joukko, joka haastoi Koskenniskan ajoneuvosiltaa koskevan suunnitelman. Aluksi sillan vastustajat toimivat kukin omista lähtökohdistaan, jotkut keskittyivät yleiseen liikennesuunnitteluun, kun toiset taas puolustivat esimerkiksi Tammerkosken talviuintipaikkaa Koskenniskalla. Melko pian vastustajat kuitenkin yhdistivät voimiaan perustamalla uuden kansalaisliikkeen, joka sai nimen 'Mältninrannan³ puolesta'. Uuden kansalaisliikkeen tavoitteena oli pitää Koskenniska ja sitä ympäröivä alue autottomana.

Kansalaisliikkeen merkittävin yksittäinen hanke vaikuttaa päätöksentekoon oli kerätä nimiä vetoomukseen, jossa vaadittiin kansanäänestyksen järjestämistä sillan tarpeellisuudesta ja siltavarauksen poistamista alueen maankäyttösuunnitelmasta. Mältninrannan puolesta -liike keräsi yli 9500 allekirjoitusta maaliskuun 1999 loppuun mennessä. Tampereen kaupunginvaltuusto teki toukokuussa 1999 päätöksen, että sillasta ei järjestetä kansanäänestystä. Vetoamus oli kuitenkin vain jäävuoren huippu. Samaan aikaan, vuosien 1998–2000 aikana, Koskenniskan siltaa käsiteltiin päätöksentekoprosessin eri vaiheissa, ja kuntalaiset pyrkivät vaikuttamaan siihen monin keinoin. Vaikuttamispyrkimykset vaihtelivat perinteisistä kansalaisvaikuttamisen keinoista, kuten muistutuksista ja valituksesta, omaehtoiseen kansalaisvaikuttamiseen, esimerkiksi Mältninrannan kesätapahtumien järjestämiseen. Mältninrannan katujuhlat, jotka järjestettiin vuonna 2000 ensimmäistä kertaa, olivat näkyvä esimerkki kuntalaisten aktiivisuudesta ja heidän tarpeestaan löytää uusia keinoja saada asialle julkisuutta. Ensimmäisillä katujuhlilla järjestettiin paneeli, johon kutsuttiin eri osapuolia keskustelemaan silta-asiasta. Tapahtuman aikaan Mältninrannassa oli myös suuri lakana levitetynä puiden väliin osoittamassa kuinka suuren tilan suunniteltu ajoneuvosilta lohkaisi alueesta.

Sillan vastustajat alkoivat myös käyttää Internetiä vaikuttamisen kanavana. Tälle voi jälkikäteen nimetä useita taustaedellytyksiä. Ensiksi, informaatio- ja kommunikaatioteknologia – tässä tapauksessa erityisesti Internet – oli muodostunut useille jo arkiseksi välineeksi, tosin osalle Mältninranta-liikkeessä toimineista kuntalaisista Internetin käyttö oli vielä vierasta. Toiseksi, vuoden 1998 aikana kuntalaiset olivat jo yrittäneet vaikuttaa monin eri keinoin herättääkseen keskustelua ja saadakseen julkisuutta Koskenniskan tapaukselle. Tässä tilanteessa aktiivisilla kuntalaisilla oli tarve löytää uusia keinoja ja kanavia pitää asiaa julkisessa keskustelussa. Kolmanneksi, Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikkö oli aloittanut Paikallisuus verkkomediassa -tutkimusprojektin (ks. Heinonen ym. 2000), jonka tavoitteena oli tutkia ja kehittää verkon mahdollisuuksia kansalaisjulkisuuden ja osallistumisen muotoina. Mältninranta-liikkeen ihmiset ottivat yhteyttä tutkimusprojektin tutkijoihin, minkä jälkeen kansalaisliike ja tutkimushanke alkoivat tehdä yhteistyötä: Mansefoorumi tarjosi alustan verkkovälitteiselle kansalaisvaikuttamiselle Koskenniskan tapauksessa (ks. Ridell 2000).

Prosessiin vaikutti suuresti se, että Mansefoorumin tutkijat pitivät julkista keskustelua yllä. He yrittivät aktivoida sekä sillan vastustajia että kannattajia keskustelemaan. Tätä työtä voisi kutsua julkisuusaktivismiksi. Erityisen tärkeää on kuitenkin huomata, että Koskenniskan tapauksessa Internetin käyttö kansalaisvaikuttamises-

sa suuntautui ”alhaalta-ylös”, aktiivisten kuntalaisten tarpeista ja Mansefoorumin tutkijoiden huomattua, että Internetissä on potentiaalia sellaisille vaikuttamisen välineille, joita kaupunkilaiset voisivat käyttää toiminnassaan.

Jos olet käynyt kattomassa, niin siellä on aika hyvät, noi Mältinranta-sivut muutenkin olemassa. (median edustaja)

Kun kysyin haastatelluilta Koskenniskan sillan suunnitteluprosessin etenemisestä, vastaus oli usein edellä olevan haastatteluotteen kaltainen ”en nyt muista tarkalleen, mutta se löytyy kyllä netistä”. Internet olikin melkein ainoa informaatiolähde, jonka haastatellut mainitsivat. Informaatio- ja kommunikaatioteknologia oli siis mukana prosessissa. Selvitän seuraavaksi erittelemällä neljää erityistä Internetin käyttötapaa:

- (1) Mältinrannan nettisivut, joille kerättiin ja tallennettiin informaatiota prosessin edetessä.
- (2) Keskustelufoorumit, joissa käytiin julkista keskustelua.
- (3) Kyselyt, joita tehtiin viranhaltijoille ja luottamushenkilöille.
- (4) Havainnekuvat ja -piirroset sillasta.

Nettisivut kansalaismuistin kokoajana ja tallentajana

Mältinranta-sivut perustettiin Mansefoorumin palvelimelle 1998. Sen jälkeen sivustoa käytettiin informaation keräämiseen julkaisemalla sillan suunnitteluprosessiin liittyvää informaatiota. Aina kun kiistassa syntyi jokin uusi päätös, se raportoitii nettisivuilla. Sivuille lisätty informaatio myös linkitettiin tarpeen vaatiessa aiempaan keskusteluun tai päätöksiin. Nettisivut helpottivat tapahtumakulkujen seuraamista:

Niin se Mansefoorumi on ollut nyt parin viime vuoden aikana kyllä aika informatiivinen (...) Myös mää olen näin valtuutettuna käynyt monta kertaa tarkistamassa sieltä, kun siellä on vanhatkin jutut, että miten ne asiat menikään. (valtuutettu)

Nettisivuja käytettiin myös tuomaan tietoa ympäröivästä alueesta, kokoamaan informaatiota siitä millainen Mältinranta on ja millainen se on aiemmin ollut. Nettisivuilla oli aineistoa alueella sijainneiden tehtaiden historiasta ja kehityksestä. Tällä tavoin alueen pitkä ja paikallisesti merkittävä kulttuurihistoria esiteltiin lukijoille ja koottiin yhteiseksi tietämykseksi. Esimerkiksi yksi nettisivuilla julkaistuista jutuista kuvasi kuinka Ruotsin kuningas päätti perustaa kaupungin juuri Mältinrantaan vuonna 1779. Tämänkaltaisen informaation tarkoituksena oli vahvistaa mielikuvaa Koskenniskan alueesta kulttuurisesti ja historiallisesti arvokkaana. Haastatellut korostivat, että vaikka alue on kiistämättä keskeinen Tampereen historiassa, kaupunkilaiset eivät kuitenkaan tunne aluetta kovin hyvin. Ajoneuvosiltaa vastustaneet pitivät tärkeänä, että Koskenniskan alue tulisi tutuksi.

Tiivistäen voidaan sanoa, että Mältinranta-sivuilla oli kolme funktiota suunnitteluprosessissa. Ensiksi, ne helpottivat ihmisiä pääsemään perille prosessista ja seuraamaan sen etenemistä. Toiseksi, nettisivut pyrkivät vahvistamaan näkemystä alueen arvosta. Ajoneuvosiltaa vastustaneet halusivat sanoa, että Koskenniskan alue on arvokas sellaisenaan ja että sen kulttuuriperintö tulisi suojella. He kokivat, että ajoneuvoliikenne tuhoaisi alueen todellisen luonnon ja luonteen. Kolmanneksi, nettisivuilla pyrittiin nostamaan aihe laajempaan julkiseen keskusteluun

ja pitämään se siellä. Informaatio on saatavilla Internetissä riippumatta ajasta ja paikasta: tämän vuoksi nettisivut pystyivät pitämään Koskenniskan siltakysymystä julkisuudessa silloinkin, kun siitä ei keskusteltu muualla, kuten paikallisissa sanomalehdissä.

Keskustelupalstat julkisen keskustelun tilana

Koskenniskan prosessin kuluessa julkista keskustelua käytiin pääosin kahdella eri Internetin keskustelufoorumilla. Toinen oli paikallislehti Tamperelaisen ylläpitämä Polemiikki.net, toista ylläpitivät Mansefoorumin tutkijat Mältinranta-sivujen yhteydessä. Keskustelujen aktiivisuus ja tyyli olivat erilaisia näillä kahdella foorumilla. Polemiikki.netissä keskustelu oli aktiivisempaa ja sitä seurattiin tasaisemmin. Mansefoorumin keskusteluissa uusia viestiketjuja aloitettiin harvemmin ja siksi foorumi tarvitsikin enemmän tiedottamista, jotta siellä olevia viestejä luettaisiin ja niihin vastattaisiin. Mansefoorumin keskustelupalstalla oli kuitenkin etuja. Foorumin Mältinranta-keskustelupalsta oli rakennettu käsittelemään vain Koskenniskaa koskevia asioita ja sijoittaminen Mältinranta-sivujen yhteyteen tuki ja ruokki foorumilla käytyjä keskusteluja. Haastateltavat pitivät Polemiikki.netin keskusteluja spontaanimpina ja vilkkaampina kuin Mansefoorumin keskusteluja, mutta samalla niiden ajateltiin olevan epäasiallisempia ja asiantuntemattomampia. Mansefoorumilla argumentit olivat yleensä harkitumpia. (Vrt. Pietilä 2002).

Yleisesti ottaen haastatellut pitivät yhtenä Internetin keskustelupalstojen suurimmista ongelmista nimimerkkien käyttöä ja anonymiteettia, joiden suojasta on helppo heitellä epäasiallisia kommentteja. Tämä johti Koskenniskan tapauksessa usein henkilökohtaisuuksiin, jolloin varsinainen siltakeskustelu jäi taka-alalle. Harkitun ja yhteisymmärryksen perustuvan keskustelun mahdollisuudet hupenivat, kun argumentointi ei kohdistunut asiakysymyksiin. Epäasialliset kommentit myös vähensivät keskustelupalstojen viestien määrää ylipäätään, koska monet eivät halunneet ottaa osaa keskusteluun, jonka kokivat asiattomaksi.

Erityisesti kunnan viranhaltijat ja luottamushenkilöt välttivät keskusteluja, joissa taattiin anonymiteetti. Varsinkin ajoneuvosiltaa puolustaneet ajattelivat, että heidät tyrmättäisiin keskustelufoorumeilla välittömästi, jos he kirjoittaisivat sillasta jotain edes hieman positiivista. He pitivätkin Internetin keskustelufoorumeja lähinnä ajoneuvosiltaa vastustaneiden keskinäisinä keskusteluryhminä. Toinen syy välttää kirjoittamista netin keskustelupalstoille oli se, että luottamushenkilöt ja viranhaltijat eivät halunneet sitoa mielipiteitään liian tiukasti. Keskustelupalstoilla tieto säilyy ja se on kenen tahansa saatavilla, ja sikäli keskustelufoorumeille kirjoitettua kommenttia voi verrata kirjalliseen dokumenttiin, johon on helppo vedota jälkepäin. Valtuutetuille oli tärkeää säilyttää pelivaraa mielipiteen muuttumisen varalta. On kuitenkin painotettava, että luottamushenkilöt seurasivat keskustelupalstoja, vaikka eivät kirjoittaneet niihin. He halusivat seurata keskustelua ja nähdä sitä kautta millaisia mielipiteitä ihmisillä oli ja mihin suuntaan ne olivat kehittymässä:

Se on aika jännä, että tulee tätä että, ihan kenen tahansa kanssa puhuu, niin huomaa että, aha, se on lukenut jotain sieltä netistä, kun mää melkein päivittäin seuraan jotain keskustelupalstaa sieltä. Että kyllä niitä seuraa muutkin. Vähän salaa, tirkistelee, mää vähän luulen että se on niin. Saahan sieltä hyviä vinkkejä. (valtuutettu)

Ajanpuute oli yksi tärkeä syy miksi keskustelufoorumeille ei kirjoitettu enempää. Eräs haastatelluista tiivistä asian mainiosti: asioiden perusteleva ja vaihtoehtoista keskusteleminen vaativat enemmän aikaa kuin perinteinen päätöksenteko. Internetin keskustelupalstoille osallistuminen koettiin vielä vakiintumattomana ja ylimääräisenä tehtävänä, joka vaatii ylimääräistä aikaa muiden tehtävien joukossa. Kehittyville ja eteneville keskusteluille tällaista aikaa on vaikea löytää muiden kiireiden seasta. Internetin keskustelufoorumit eivät olleet vielä tulleet osaksi arkisia työkäytäntöjä. Tämän vuoksi on tärkeää, että pitää olla joku tai jokin aktivoimassa ihmisiä mukaan osallistumaan keskusteluihin. On tärkeää tiedottaa millaisia kysymyksiä käsitellään milläkin hetkellä.

Koskenniskan tapauksessa Mansefoorumin tutkijat pyysivät joitain viranhaltijoita kirjoittamaan Mansefoorumin keskustelupalstalle ja siten virittämään julkista keskustelua. Samoin Mäntinranta-liikkeen edustajilta pyydettiin kirjoituksia. Mansefoorumin väki julkaisi myös joitain kuntalaisten muissa viestimissä julkaistuja kirjoituksia keskustelufoorumilla. Mansefoorumin tutkijoilla olikin merkittävä rooli välittäjinä, jotka yrittivät pitää keskustelua siltakysymyksestä yllä. Kaksi ryhmää tarvitsi erityisesti tällaisia välittäjiä: yhtäältä viranhaltijat ja luottamushenkilöt, jotka olivat usein liian kiireisiä osallistuakseen keskusteluihin, ja toisaalta ne kuntalaiset, joilla ei ollut välttämättömiä tietoteknisiä taitoja saadakseen kirjoituksia Internetiin.

Tampereen kaupungin organisaatiossa oli jo huomattu, että viranhaltijoilla ei ole aikaa seurata Internetin keskustelufoorumeita. Yksi haastatelluista, nimenomaan kaupungin palveluksessa ollut viranhaltija sanoi, että kaupungin tiedottajat seuraavat foorumeja ja lähettävät hänelle viestin, jos foorumeilla keskustellaan hänen toimialaansa liittyvistä asioista. Toisinaan tiedottajat ainoastaan kysyvät hänen mielipidettä johonkin asiaan, minkä jälkeen he valmistelevat vastauksen. Näin kaupungin organisaatio on helpottanut viranhaltijoiden työtä. Voidaan myös sanoa, että nettikeskustelujen käsittely on sulautettu osaksi organisaation sisäistä byrokratiaa. Viranhaltijoiden tavassa osallistua netin keskusteluihin oli myös toinen huomionarvoinen seikka, nimittäin heidän osallistumisensa ainoastaan silloin, jos heiltä selvästi kysyttiin vastauksia toimialaansa liittyvään kysymykseen. Haastattelemani viranhaltija ei pitänyt tärkeänä seurata keskustelupalstoilla liikkuvia mielipiteitä. Viranhaltijan roolina oli valmistella asia oman sektorinsa lähtökohdista, joista hän ei voinut tai halunnut poiketa.

Internetissä käydyt keskustelut eivät olleet irrallisia muissa viestimissä esiintyneistä keskusteluista. Kysyin haastateltavilta kuinka heidän mielestään printtimedia ja netin keskustelufoorumit erosivat toisistaan. Internetin keskustelupalstoja pidettiin parempina vastavuoroisen keskustelun kannalta, jossa eri toimijat omien mielipiteiden esittämisen lisäksi ottavat kantaa muiden mielipiteisiin. Netin keskustelufoorumit mahdollistavat nopeamman vuoropuhelun kuin lehtien yleisönosastokirjoitukset. Sanomalehdissä lyhin mahdollinen vastavuoroisten puheenvuorojen väli on päivä, kun taas keskustelufoorumeilla vastaus voi tulla muutamassa minuutissa. Sanomalehtien hitautta ei kuitenkaan koettu pelkästään negatiiviseksi, sillä yleisönosastokirjoituksia pidettiin harkitumpina kuin keskustelupalstojen kommentteja. (Vrt. Pietilä 2002).

Haastateltavat eivät olleet yksimielisiä keskustelufoorumien ja sanomalehtien saavutettavuudesta. Jotkut olivat sitä mieltä, että netissä keskustelua on helpompi seurata ja siksi se on saavutettavuudeltaan parempi. Toiset taas sanoivat sanomalehden saavuttavan useampia ihmisiä. Syy ristiriitaan näyttäisi olevan siinä, että keskustelupalstojen ja sanomalehtien saavutettavuus oli luonteelta erityyppistä:

sanomalehdissä asia saa enemmän julkisuutta ajoittain, mutta lehtien palstoilla tietty aihe pysyy vain rajoitetun ajan. Netin keskustelupalstoilla asiat pysyvät, ja siitä näkökulmasta keskustelupalstojen saavutettavuus osoittautui paremmaksi.

Kyselyt loivat kansalaiskontrollia

Koskenniskan ajoneuvosillan suunnitteluprosessin kuluessa kuntalaiset tekivät kyselyjä kunnanvaltuutetuille, kaupungin teknisen lautakunnan jäsenille ja kunnallisvaaliehdokkaille. Gallup-tyylisiä kyselyjä tehtiin yhteensä kuusi huhtikuun 1999 ja elokuun 2001 välillä. Kyselyissä haluttiin vastauksia erilaisiin Koskenniskaan liittyviin kysymyksiin ja kaikki kyselyt tuloksineen julkaistiin Internetissä.

Ensimmäisessä kyselyssä (ks. kuvio 1) huhtikuussa 1999 tiedusteltiin kaupunginvaltuutettujen kantaa siitä, kannattavatko he ajoneuvosiltavarauksen poistamista Finlaysonin asemakaavasta, ja toisaalta haluavatko he kansanäänestyksen asiasta. Kysely tehtiin ennen kaupunginvaltuuston kokousta, jossa kansanäänestysaloitteesta päätettiin. Toinen kysely suunnattiin saman vuoden elokuussa tekniselle lautakunnalle. Siinä kysyttiin lautakunnan jäseniltä aikovatko he osoittaa määrärahaa Koskenniskan ajoneuvosillalle seuraavan vuoden budjettiin. Lokakuussa toteutetussa kolmannessa kyselyssä valtuutetut saivat vastata kysymyksiin sillan aloitusmäärärahasta, jota tekninen lautakunta oli esittänyt seuraavan vuoden budjettiin.

Neljännessä kyselyssä kysyttiin kesäkuussa 2000 katujuhlan paneeliin osallistuneilta valtuutetuilta mielipidettä erilaisista liikenteen järjestelyvaihtoehdoista Tampellan alueella. Katujuhlan paneelissa oli noussut esiin, että Tampellan ja Ranta-Tampellan rakentumisella on huomattava merkitys Koskenniskan sillan kannalta. Paneeliin osallistuneilta haluttiin kysyä mielipidettä erilaisista liikennevaihtoehdoista alueella. Viides kysely tehtiin vuoden 2001 huhtikuussa ja osoitettiin tekniselle lautakunnalle. Siinä kysyttiin lautakunnan jäseniltä, olivatko he käyneet tutustumassa paikan päällä alueeseen. Haluttiin myös tietää, pitävätkö he Koskenniskan siltaa liikenneteknillisesti oikeana ratkaisuna ja vaarantaako silta heidän mielestään Mältinrannan myönteisen kehityksen. Edelleen kysyttiin kannattavatko jäsenet kokonaisvaltaisen liikennesuunnitelman tekemistä ennen lopullista päätöstä ja sitä, pitäisikö alueen asukkailta kysyä heidän mielipidettään siltaan liittyen. Viimeisessä kyselyssä elokuussa 2001 kartoitettiin edelleen teknisen lautakunnan jäsenien kantaa, ja kysyttiin ovatko he tällä kertaa ehdottamassa määrärahaa seuraavan vuoden budjettiin ajoneuvosillalle.

Kyselyillä oli kaksi funktiota kansalaisliikkeelle. Ensiksi, kyselyt olivat keino saada julkisuustilaa muissa julkisissa toimintatiloissa. Paikallisissa sanomalehdissä oli juttuja koskien kyselyjä ja niiden tuloksia. Kyselyillä kuntalaiset raivasivat julkisuustilaa ja toisinaan saivat nostettua aiheen yleisempään julkiseen keskusteluun. Toiseksi, kyselyillä pystyttiin seuraamaan päättäjien mielipiteitä ja he joutuivat myös perustelemaan niitä:

Ja tosiaan se, että ihmiset joutuu perustelemaan kantansa, koska tosi paljon isoissa ryhmissä ja miksei pienissäkin on sitä porukkaa (...) että niillä ei välttämättä ole tällaisissa kysymyksissä mielipidettä, että sitten se on sen ryhmän kanta. Että tosi paljon on sellasta että isot pojat sanoo että mitä meidän porukka on mieltä, ja sitten se on niin helppo mennä sen homman taakse. (valtuutettu)

Kukin kyselyyn vastanneista joutui perustelemaan kantansa, minkä vuoksi ryhmäkurin taakse piiloutuminen vaikeutui. Koska kyselyjen tulokset julkaistiin Internetissä, niistä saattoi katsoa milloin tahansa myöhemmin, miten vastaajien mielipi-

kohde	kysymys	ajankohta
kaupunginvaltuutetut	- kannattaako siltavarauksen poistamista asemakaavasta - kannattaako kansanäänestystä siltavarauksen poistamisesta	huhtikuu 1999
tekninen lautakunta	- aikooko osoittaa määrärahaa sillalle ensi vuoden budjettiin	elokuu 1999
kaupunginvaltuutetut	- kannattaako teknisen lautakunnan ehdottaman aloitusmäärärahan osoittamista sillalle	lokakuu 1999
katujuhlan paneeliin osallistuneet valtuutetut	- erilaiset liikennevaihtoehdot alueella	kesäkuu 2000
tekninen lautakunta	- onko käynyt tutustumassa alueeseen - onko silta liikenneteknillisesti oikea ratkaisu - vaarantaako silta Mältinrannan myönteisen kehityksen	huhtikuu 2001
tekninen lautakunta	- ehdottaako määrärahaa seuraavalle vuodelle	elokuu 2001

Kuvio 1. Koskenniskan sillasta tehdyt kyselyt.

teet olivat kehittyneet, ja olivatko esimerkiksi poliitikkojen mielipiteet vaihtuneet vastaamisen jälkeen. Kuntalaiset myös käyttivät myöhemmissä kannanotoissaan tätä mahdollisuutta hyväksi ja vetosivat kyselyissä annettuihin vastauksiin. Kuntalaiset pystyivät tällä tavoin seuraamaan ja painostamaan poliittisia päättäjiä

Havainnekuvilla koeteltiin kansalaisten mielikuvitusta

Prosessin kuluessa Tampereen kaupunki tilasi insinööritoimistolta havainnekuvat esittämään tilannetta Koskenniskalla ajoneuvosillan rakentamisen jälkeen. Kuvat julkaistiin *Aamulehdessä*, jonka jälkeen Mältinranta-liikkeessä toimineet kuntalaiset tekivät omat havainnekuvat vastaavasta tilanteesta. Heidän mielestään kaupungin tilaamat kuvat eivät olleet todenmukaisia, sillä insinööritoimiston tekemisissä havainnekuvuissa silta oli kuvattu keskeltä Tammerkoskea kohdasta, josta kukaan ei voisi katsella siltaa. Kuntalaiset suunnittelivat omat havainnekuvat alueella jalan liikkuvan näkökulmasta. He myös lisäsivät autoja, busseja ja muuta liikennettä havainnekuviinsa esittämään niitä muutoksia, joita ajoneuvosilta toisi Mältinrannan ympäristöön.

Kuntalaiset tekivät myös vaihtoehtoiset havainnekuvat kevyen liikenteen silta. He halusivat osoittaa ajoneuvosillalle vaihtoehdon, joka säilyttäisi alueen luonteen ja ympäristön muuttumattomana. Toisin sanoen he eivät pelkästään kritisoineet kaupungin havainnekuvia vaan toivat esille aivan uuden vaihtoehdon, jollaista kaupunki ei esittänyt.

Julkinen keskustelu havainnekuvista kuitenkin lamaantui kahdesta syystä. Ensiksi, osapuolet näkivät toistensa havainnekuvat tarkoitushakuisina. Siltaa vastustaneet kuntalaiset uskoivat kaupungin tehneen kuvat todellista tilannetta kaunis-

tellen, kun taas viranhaltijat ja ajoneuvosiltaa puolustaneet valtuutetut olivat sitä mieltä, että kuntalaisten tekemät havainnekuvat olivat ylimalkaisia ja provokatiivisia. Toiseksi, kuntalaisten tekemiä kuvia pidettiin sillan suunnittelun kannalta teknisesti vajavaisina, siitäkkin huolimatta, että osan kuntalaisten tekemistä havainnekuvista oli toteuttanut nimettömänä pysytellyt arkkitehti:

Emmää oikein usko siihen, että tavallaan vieläkään joku yksittäinen kansalainen, kyllähän ne vähän alkeellisia sitten tietysti on, jos ei ole jossain semmosessa tehtävässä tai toimessa että niitä tekisi päätyökseen. Että mää en ainakaan rupee tekee kuvasimulaatioita, kun mää en osaa sitä tehdä. Kyllä siinä on oma, tietysti erikoisosaaminen. (viranhaltija)

Julkinen keskustelu estyi, koska osapuolet määrittivät asian eri (abstraktio)tasoilla. Kaupungin organisaatio teetti kuvat ajoneuvosillan arkkitehtuurisuunnittelun tueksi. Havainnekuvien tuli olla teknisesti tarkkoja ja niissä ei voinut olla mitään suunnittelun kannalta häiritseviä piirteitä, kuten autoja sillalla. Kuntalaiset sen sijaan eivät halunneet kiinnittää huomiota ajoneuvosillan teknisiin yksityiskohtiin, vaan siihen miten Koskenniskan alue ympäristöineen tulisi muuttumaan, jos moottoriajoneuvosilta rakennettaisiin.

Internet paikallisen hallintatavan haastajana ja julkisena toimintatilana

Koskenniskan sillan tapaustutkimuksen keskeinen päätelmä on, että uudella informaatio- ja kommunikaatioteknologialla oli todellista merkitystä suunnitteluprosessissa. Prosessin kuluessa kaupunkilaiset käyttivät Internetiä luovasti vaikuttaakseen prosessiin. Internet tarjosi uuden ulottuvuuden julkiseen keskusteluun, joka oli haaste suunnitteluviranomaisille, kaupunginvaltuutetuille ja muille kaupunkisuunnittelun keskeisille toimijoille. Uuden informaatioteknologian käyttö tekeekin mahdolliseksi sellaisten osallistumistapojen kehittämisen ja kehittymisen, jollaisia ei ole käytössä vielä nykyisissä osallistumisprosesseissa ja -käytännöissä.

Koskenniskan tapaus osoittaa, että informaatio- ja kommunikaatioteknologia on jo muokannut vallitsevia hallinnollisia käytäntöjä paikallisessa kontekstissa. Nettisivut tallensivat ja tarjosivat tietoa, ja näin kaupunkilaisten osallistumisen resurssit lisääntyivät. Haastatteluissa tuli esille, että yksi osallistumisen keskeisiä haasteita on tietää mitä voidaan tehdä jossain tietyssä suunnitteluprosessin vaiheessa. Suunnitteluprosessista tietoa tarjonneet nettisivut antoivat kuntalaisille tarpeellista tietoa siitä, mitä on tapahtunut, mitä on tapahtumassa ja mitä seuraavaksi kannattaa tai on mahdollista tehdä. Kyselyillä pidettiin silmällä poliitikkoja ja keskustelufoorumeilla aihe pysyi ihmisten huulilla. Lisäksi havainnekuvat antoivat kuntalaisille mahdollisuuden osallistua välineillä, jotka ovat perinteisesti olleet vain asiantuntijasuunnittelijoiden ja viranhaltijoiden käytössä. Koskenniskan tapauksessa suunnitteluviranomaiset kokivat, että kuntalaiset astuivat heidän varpailleen tekemällä havainnekuvia sillasta ja julkaisemalla ne Internetissä.

Nettisivut, kyselyt, keskustelufoorumit ja havainnekuvat ovat avaamassa suomalaista – erityisesti tamperelaista – kunnallishallinnon toimintamallia, joka on perinteisesti pyrkinyt välttämään avointa julkista keskustelua. Näyttää siltä, että Internet tarjosi uudenlaisen julkisen toimintatilan, joka edesauttoi haastamaan hallitsevaa kunnallishallintoa ja perinteistä, suljettua paikallisen hallinnan tapaa.

Tällainen julkinen toimintatila poikkeaa Habermasin (1989) esittämästä julkisen tilan käsitteestä, jossa korostuu rationaalinen mielipiteiden muodostus. Rättilä

(2001, 196) puhuukin julkisesta järjenkäytöstä viitatessaan Habermasiin (1994). Useat tutkijat ovat arvostelleet Habermasia, ja esimerkiksi Häklin (2002, 112–114; ks. myös Flyvbjerg 2001) mukaan habermasilaisen julkisuuden lähtöoletukset ovat väärä, koska ”keskustelu aloitetaan aina joistakin lähtökohdista. Vakiintuneet tavat muodostaa järkeviä suunnitteluongelmia, kuvata suunnittelun kohteita ja eritellä mahdollisia ratkaisuja ovat keskustelussa jo lähtökohtaisesti mukana”. Häkli muotoilee kritiikkinsä Foucault’n (1980; 1984) ajattelun pohjalta, jossa tieto ei synny kommunikaation prosessissa, vaan koko prosessin oletetaan saavan merkityksen yhteisöllisten ja kulttuuristen tiedon rakenteiden kautta.

Jos edellä kuvattu Foucault’n näkemys otetaan vakavasti, julkiset toimintatilat on itsessään nähtävä lähtökohtaisesti erilailla värityneinä ja täynnä merkityksiä. Kussakin toimintatilassa muodostuu omat käytännöt, ja kuhunkin julkiseen toimintatilaan kiinnittyneet mahdollisuudet ja rajoitteet rajaavat julkista keskustelua ja toimintaa tilannekohtaisesti. Esimerkiksi Koskenniskan sillasta tehtyjä havainnekuvia ei olisi voitu käyttää osallistumisen tukena, jos Internetiin ei olisi syntynyt sitä varten toimintatilaa. Edellisestä käy myös ilmi, että julkiset toimintatilat eivät ole staattisia, olemassa olevia ja ennalta määriteltyjä rakenteita. Lappalaisen (2002, 71) mukaan toimijoiden tekemät ratkaisut muokkaavat toimintatilaa jatkuvasti.

On kuitenkin tärkeä huomata, että olemassa olevat rakenteet vaikuttavat siihen, millaisia mahdollisuuksia julkisen toimintatilan syntymiselle on jossakin tietys- sä tilanteessa ja millaisiksi ne muovautuvat siinä. Koskenniskan sillan tapauksessa aktiivisille kuntalaisille syntyi uudenlaista toimintatilaa muun muassa siksi, että Tampereen yliopistossa oli Paikallisuus verkkomediassa -tutkimushanke meneillään ja Internet oli ylipäättään tarpeeksi kehittynyt kuntalaisten tarpeita vastaavaksi.

Julkisia toimintatiloja auttavat hahmottamaan maankäyttöpelin (Virtanen 1999) ja julkisuuspelin (Ridell 2005) käsitteet. Maankäyttöpelissä kaupunkisuunnittelu nähdään peliasetelmana, jossa osapuolet tulevat peliin erilaisin lähtökohdin ja pelivälinein varustettuina (Virtanen 1999). Julkisuuspelin käsite on muokattu maankäyttöpelin pohjalta. Julkisuuspelissä esimerkiksi sanomalehden uutiskirjoittelun tietystä kaupunkisuunnittelutapauksesta voidaan ajatella muodostavan yhden pelikentän julkisesti käytävälle keskustelulle. Uutistila ei tällöin varsinaisesti välitä tietoa maankäyttöpelistä, vaan lehden viestintä on itsessään osa käytävää kamppailua. (Ridell 2005.) Tässä on taustalla ajatus mediajulkisuudesta tilana, joka on vastavuoroisesti viestinnällisten prosessien tuottama ja ylläpitämä eikä näin ollen muodosta muusta julkisesta vuorovaikutuksesta erillistä kehystä (Ridell 2004, 6).

Julkiset toimintatilat voidaan nähdä samalla tavoin pelikenttinä, joissa tietyt toimintaehdot ja pelisäännöt vaikuttavat siihen kuka tai ketkä pelikentällä menestyvät. Pelaajat vaihtelevat tarpeen vaatiessa pelikenttää, jos he huomaavat tai uskovat, että toisen pelikentän rakenteet, kuten pelisäännöt ja -välineet sopivat paremmin heidän tarpeisiinsa. Eri pelikentät muodostavat tietyissä kaupunkisuunnittelutapauksessa yhtenäisen pelikentän sijaan urheilupuiston, jossa kaikki prosessin kuluessa käytettävät pelikentät, -säännöt tai -välineet eivät välttämättä ole ennalta tiedossa. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, että pelikentät olisivat täysin satunnaisia tai samanarvoisia. Olemassa olevat vakiintuneet rakenteet, käytännöt ja valtasuhteet vaikuttavat huomattavasti siihen, mitä julkisia toimintatiloja pidetään lopputuloksen kannalta merkittävimpinä. Koskenniskan sillan tapauksessa Internetiin syntyneet toimintatilat parhaimmillaankin vain haastoivat muita pelikenttiä, kuten paikallisten sanomalehtien mediajulkisuutta. Internet täytyykin nähdä muiden, vakiintuneempien pelikenttien haastajana, jolla on potentiaalia tuoda urheilupuistoon kokonaan uusia pelivälineitä ja viedä pelitilaa toisilta kentiltä.

Journalismin ja viestinnän tutkimuksen kannalta on kiintoisaa, että Internetin myötä on tullut tarpeita myös uudelleenlaisille julkisuustyöläisille, jotka eivät vertaudu suoraan toimittajiin. Esimerkiksi Koskenniskan tapauksessa ilman Mansefoorumin tutkijoita Internetin käyttö olisi luultavasti jäänyt huomattavasti vähäisemmäksi. Toimittajista poiketen heidän tehtävänään ei ollut tuottaa sisältöä pelikentälle, vaan pyrkiä tekemään sisällöntuottaminen muille mahdolliseksi.

Julkisten toimintatilojen dynaaminen luonne tarkoittaa tutkimuksen kannalta myös sitä, että tiettyjen yksittäisten sovellusten kokeileminen ja tutkiminen eivät riitä, vaan on tärkeää tehdä tutkimusta päätöksentekoprosesseista ja tarkastella informaatio- ja kommunikaatioteknologian vaikutusta tutkittavan prosessin kontekstissa. Tällöin on kiinnitettävä huomiota paikallisiin olosuhteisiin ja erityisesti paikalliseen päätöksentekokulttuuriin ja hallintatapaan. Myös osallistuvan informaatio- ja kommunikaatioteknologian tutkimus tulisi kytkeä läheisesti (paikallisiin) poliittisiin prosesseihin. Samasta syystä kansalaisosallistumisen informaatioteknologisten välineiden suunnittelussa tulisi huomioida paikalliset piirteet.

Viitteet

- 1 Polemiikki.net (<http://polemiikki.net>, ei enää toiminnassa) oli kaupunkilehti *TampereLaisen* ja Soon Communications Oy:n (nykyinen Elisa) ylläpitämä kaikille avoin kaupunkilaisten keskustelufoorumi.
- 2 Mansefoorumi (<http://mansefoorumi.uta.fi>) on Paikallisuus verkkomediassa -tutkimushankkeen yksi osa, jossa kokeiltiin Internetin soveltuvuutta paikallisen kansalaiskeskustelun ja yleisemmin vastavuoroisen julkisen viestinnän alustaksi.
- 3 Koskenniskan aluetta kutsutaan myös Mäلتinrannaksi paikalla sijainneen mallastamon (malteri) myötä.

Kirjallisuus

- Bamberg, Jarkko (2002)
Verkko ja vaikuttaminen. Netin käytön tunnustelua Koskenniskan sillan tapauksessa. Julkaisematon pro gradu -tutkielma. [<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu00277.pdf>]
- Budge, Ian (1993)
Direct Democracy: Setting Appropriate Terms of Debate. Teoksessa Held, David (ed.) *Prospects for Democracy: North, South, East, West*. Cambridge: Polity Press.
- Budge, Ian (1996)
The New Challenge of Direct Democracy. Cambridge: Polity Press.
- van Dijk, Jan (1999)
The Network Society. Social Aspects of New Media. London: Sage Publications.
- Flyvbjerg, Bent (2001)
Making Social Science Matter. Why social inquiry fails and how it can succeed again. Cambridge: Cambridge University Press.
- Foucault, Michel (1980)
Truth and Power. Teoksessa Gordon, Colin (ed.) *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings, 1972-1977*. New York: Pantheon Books.
- Foucault, Michel (1984)
The Order of Discourse. Teoksessa Shapiro, Michael (ed.) *Language and Politics*. New York: New York University Press
- Habermas, Jürgen (1989)
Public Sphere. Teoksessa Seidman, S. (toim.) *Jürgen Habermas on Politics And Society A Reader*. Boston: Beacon Press.
- Habermas, Jürgen (1994)
Three Normative Models of Democracy. *Constellations* 1:1, 1–10.
- Harju, Auli (2005)
Asukkaat ja mediajulkisuus tamperealaisessa postilaatikkokiistassa. *Yhdyskuntasuunnittelu* 43:1, 50–60.
- Heikkilä, Heikki & Risto Kunelius (2000)
Julkisuuskoe. Kansalaiskeskustelun opetuksia koneistoille. Kunnallissalan kehittämissäätö tutkimusjulkaisut. Nro 21. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

- Heinonen, Ari & Maarit Mäkinen & Seija Ridell & Ari Martikainen & Mika Halttu & Esa Sirkkunen (2000)
Verkkotorilla. Internet kansalaisviestinnän ja paikallisen julkisuuden tilana. Paikallisuus verkkomediassa -projektin loppuraportti. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, Journalismin tutkimusyksikkö, sarja C33/2000
- Hewlett, Nick (2000)
Democracy: Liberal And Direct. Teoksessa Browning, Gary; Halcli, Abigail ja Webster, Frank (eds.)
Understanding Contemporary Society: Theories of The Present. London: Sage Publications.
- Häkli, Jouni (2002)
Kansalaisosallistuminen ja kaupunkisuunnittelun tiedonpolitiikka. Teoksessa Bäcklund, Pia; Häkli, Jouni & Schulman Harry (eds.) Osalliset ja osajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Tampere: Tammer-paino.
- Ilmonen, Kaj (1998)
Uudet ja vanhat yhteiskunnalliset liikkeet. Teoksessa Ilmonen, Kaj ja Siisiäinen, Martti (eds.) Uudet ja vanhat liikkeet. Tampere: Vastapaino.
- Laine, Markus (2005, painossa)
Fight Over the Face of Tampere. A Sneaking Transformation of a Local Political Field. Teoksessa Haila, Yrjö ja Dyke, Chuck (toim.). How Nature Speaks: The Dynamics of the Human Ecological Condition. Duke University Press: Durham, NC.
- Laine, Markus & Lasse Peltonen (2003)
Ympäristökysymys ja aseveliakseli. Ympäristöongelmien politisoituminen Tampereella vuosina 1959-1995. Tampere University Press: Tampere.
- Lappalainen, Pertti (2002)
Poliittisen tyylin taito. Tampere: Vastapaino
- Pietilä, Veikko (1999)
Julkiso ja yleisö. Tiedotustutkimus 22:3, 4–13.
- Pietilä, Veikko (2002)
Siltasotaa Tampereella – julkinen keskustelu Koskenniskan siltahankkeesta. Kunnallistieteellinen aikakauskirja 30 (2), 136–153.
- della Porta, Daniella (2000)
Edustuksellisten demokratioiden uudet haasteet. Poliitikka 42:4, 234–248. Suomentanut Tiina Rättilä.
- Ridell, Seija (2000)
Kansalaisjulkisuuden kokeilua verkossa. Mansefoorumi ja paikallisen julkisen viestinnän käytännöt. Teoksessa Heinonen, Ari; Mäkinen, Maarit; Ridell, Seija; Martikainen, Ari; Halttu, Mika ja Sirkkunen, Esa. Verkkotorilla. Internet kansalaisviestinnän ja paikallisen julkisuuden tilana. Paikallisuus verkkomediassa -projektin loppuraportti. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, Journalismin tutkimusyksikkö, sarja C33/2000
- Ridell, Seija (2004)
Median julkisuustiloja kartoittamassa. Julkisuuden journalistinen tuottaminen ja kommunikatiivisuuden haaste. Tiedotustutkimus 27:2, 4–24.
- Ridell, Seija (2005)
Maankäyttöpeliä mediatilassa. Yhdyskuntasuunnittelu 43:1, 28–48.
- Rättilä, Tiina (2001)
Kansalaistuva politiikka? Huomioita kuntalaisaktiivisuudesta poliittisena toimijuutena. Poliitikka 43:3, 190–207.
- Savolainen, Reijo & Ari-Veikko Anttiroiko (1999)
The Communicative Potentials of Teledemocracy. University of Tampere, Department of local government studies. Publication series 6/1999.
- Virtanen, Pekka (1999)
Maankäyttöpelin osapuolet. Teoksessa Knuuti, Liisa (ed.) Kaupunki vuorovaikutuksessa. Teknillinen Korkeakoulu: Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C52.